

Jazyková dimenzia akademickej migrácie v kontexte globálneho vzdelávania

Ingrid Kunovská 

Abstract

The Language Dimension of Academic Migration in the Context of Global Education. *The article deals with the phenomenon of academic migration in a global context. It analyzes the causes and motivational factors of migration of highly qualified persons, experts, researchers, university teachers, and at the same time tries to identify its consequences both for the country of origin of migrants and for the destination country. At the same time, the article examines the characteristics of the concepts of "brain drain", "brain circulation", "brain exchange", and "brain waste". The article is based on available scientific literature and statistical data and highlights the need for more comprehensive policies across science, education, and migration.*

<https://doi.org/10.53465/JAP.2025.9788022552806.255-265>

Keywords: migration, academic migration, pull and push factors, brain drain, brain exchange, brain circulation, brain waste.

Kľúčové slová: migrácia, akademická migrácia, Push faktory, Pull faktory, odliv mozgov, výmena mozgov, obeh mozgov, plytvanie mozgami.

Úvod

Akademická migrácia je dnes súčasťou širších procesov medzinárodnej mobility pracovných síl. V ostatných desaťročiach sa stala intenzívnejšou v dôsledku globalizácie, internacionalizácie vedy a prehlbovania nerovností medzi vedeckými systémami. Vyznačuje sa dočasným alebo trvalým pohybom výskumníkov, expertov, vysokoškolských pedagógov a doktorandov medzi krajinami. Netreba zabúdať na fakt, že vplyvom migrácie dochádza k vzájomnému ovplyvňovaniu kultúr, čo môže byť prospešné aj pre spravidla otvorenú akademicкую obec. Podľa Dulebovej a Dulebu (2021) štúdium vzá-

jomného vplyvu rôznych kultúr "umožní získať významné teoretické a praktické závery, ktoré môžu byť zaujímavé nielen pre lingvistov-teoretikov, ale aj pre odborníkov v oblasti žurnalistiky, reklamy, politickej a mediálnej lingvistiky" (Dulebová a Duleba, 2021: 411). Ako uvádza Ackers (2005), mobilita akademikov je súčasťou tzv. cirkulácie poznania, ktorá môže byť prínosom, no môže viesť aj k negatívnym javom ako "brain drain". Cieľom tohto článku je analyzovať komplexnosť akademickej migrácie s dôrazom na dôvody, následky, jazykové aspekty a politické súvislosti.

Migrácia dnes a jej príčiny

Z globálneho pohľadu je aktuálne téma migrácie komplexná a situácia vzhľadom na stav spoločnosti v rámci Európy aj mimo nej turbulentná a pomerne ťažko predikovateľná. Niektoré štáty Európskej únie v západnej časti Európy sú charakteristické odchodom vlastných obyvateľov do iných krajín, ako aj prílevom osôb z iného štátu, prípadne sa stávajú tranzitnou krajinou. Podľa existujúcich dát (EUROSTAT, 2023) začiatkom roka 2023 žilo 20 miliónov občanov EÚ v inej členskej krajine, ako sa narodilo.

Názory na migráciu sú rôzne, spravidla sú ovplyvnené mnohými faktormi. Často sa stretávame aj na Slovensku s negatívnymi postojmi obyvateľstva voči migrácii a migrantom. Ľudia prijímajú migrantov ako niečo cudzie, čo do miestnej spoločnosti nepatrí. Podľa slovenského sociológa Michala Vašečku (2009) patrilo Slovensko v čase písania jeho štúdie k štátom s najnižším počtom cudzincov. Dnes je situácia iná, pretože najmä po februári 2022 zažilo Slovensko výrazný nárast počtu migrantov z Ukrajiny, ktorí na Slovensko prichádzali ako vojnoví utečenci. Migrácia sa postupne stala témou politického diskurzu a mnoho politických strán využíva tému migrácie v rámci politickej súťaže, využívajúcich atmosféru strachu a negatívneho vnímania tejto témy vo svoj prospech (Štefančík & Kiner, 2021). Pomerne veľká časť nášho obyvateľstva si stále ešte neuvedomuje pozitívnu stránku migrácie, obzvlášť tej akademickej. Na Slovensku ju môžu vnímať práve učitelia na rôznych typoch školách, pretože deti migrantov z Ukrajiny sú integrovaní okrem iného aj tým, že navštevujú školské zariadenia. Zatiaľ čo slovenskí študenti odchádzajú zo Slovenska študovať do inej krajiny, ukrajinskí študenti prichádzajú, resp. študujú na slovenských vysokých školách. Takýmto spôsobom sa podarilo zastaviť dramatický úbytok mladých ľudí študujúcich na slovenských univerzitách.

Medzinárodná migrácia má svoje pozitívne aj negatívne stránky. Migrácia často stála za importom nového poznania v rôznych spoločenských ob-

lastiach, či už sa jednalo o poľnohospodárstvo, priemysel, vedu alebo umenie. Rudan (2006) upozorňuje na existenciu mnohých príkladov z histórie, ako môže život v izolovaných komunitách viesť k dekadencii alebo definitívnemu zániku.

Európska Únia si v oblasti migračnej politiky stanovila cieľ vytvárať priaznivé podmienky so zreteľom na potreby a schopnosti prijímania cudzincov. Dôraz kladie integráciu do spoločnosti, pretože úspešná integrácia môže zabrániť rôznym nedorozumeniam, napätiam a v konečnom dôsledku môže vplývať aj na úspechy, resp. neúspechy radikálnych politických strán, ktoré považujú migrantov za ohrozenie domácej kultúry, či celého spoločenstva cieľovej krajiny migrácie. Európske spoločenstvo demokratických štátov považuje za nevyhnutnosť poskytovať ochranu tým, ktorí sú na túto pomoc odkázaní. Únia rovnako prijíma opatrenia v oblasti boja proti nelegálnej migrácii, a všetkým aspektom, ktoré s iregulárnou migráciou súvisia. Ako nedostatok môžeme chápať skutočnosť, že Európska únia nemá určenú osobitne internú a externú migračnú politiku (Niemann & Zaun, 2023).

Migrácia nie je novým javom. Jedná sa o dlhodobý sledovateľný proces už v dávnej minulosti. Jej príčiny možno hľadať v tom, že ľudia opúšťajú lokality s menej priaznivými podmienkami a usádzajú sa v miestach s lepšími podmienkami na život (Letavajová et al., 2020).

Existuje mnoho teórií o migrácií (Massey et al. 1993; Lidák & Štefančík, 2022), ale pre tento text sa ako výhodný javí koncept tzv. faktorov priťahovania a vytlačania, s ktorým prišiel E. S. Lee (1972). V prípade push faktorov ide o impulzy, ktoré populáciu nútia opúšťať krajinu pôvodu. V období neistoty a bezpečnostných nástrah je práve potreba častým dôvodom migrácie, hoci mnoho politikov upiera utečencom tento atribút. Vidia v nich ekonomických migrantov hľadajúcich lepšie životné podmienky, a nie migrantov hľadajúcich pocit bezpečia pre seba a svojich blízkych. Práve v strate bezpečia a istoty nachádzame rozhodujúci moment, ktorý vyháňa ľudí z krajín pôvodu. Nastolený problém je však oveľa zložitejší. Okrem faktorov vytlačania totiž pôsobia ako faktory priťahovania. Tie sú rozhodujúce pri výbere krajiny, novej vlasti, štátu, ktorý poskytne nielen ochranu, ale množstvo ďalších faktorov pre lepší život.

Výrazom pull faktory označujeme tie impulzy, ktoré migranta motivujú k tomu, aby si vybral ako nové miesto svojej existencie určitú krajinu. Zaujímavou môže byť pre migrantov cieľová krajina aj bez zámernej politiky podporujúcej posilňovanie pull faktorov. Ak je v cieľovej krajine vysoká životná úroveň, dobré sociálne zabezpečenie, kvalitná zdravotná starostlivosť alebo kvalitný školský systém, je prirodzené, že o túto krajinu bude väčší záujem ako o krajiny, ktoré tie atribúty nemajú. Migračná politika EÚ,

ale aj migračné politiky jednotlivých členských štátov, však podmienky priťahujúce migrantov vytvárajú aj zámerne s cieľom získania aktívnych, perspektívnych a vzdelaných migrantov. Dôvodov na takúto politiku je viacero. Jedným z nich je napríklad nepriaznivý demografický vývoj v jednotlivých členských krajinách.

Riadená migrácia, zameraná na vytváranie pull faktorov pre mládež a osoby v produktívnom veku, a zároveň zameraná na motiváciu mladých ľudí vrátiť sa do pôvodnej krajiny pobytu sa dnes javí ako možné opatrenie pri riešení problému spojeného s nízkou pôrodnosťou a starnutím obyvateľstva EÚ. Podľa výskumov tejto oblasti je možné realizáciou vhodných zásahov vo forme selekcie migrantov, zmien vo vzdelávaní a v podpore pôrodnosti existujúci stav výrazne zlepšiť. Švédsko a Kanada sú označované za priekopnícke krajiny, ktoré úspešne aplikujú politiky riadenej migrácie v prospech pozitívneho vývoja demografického zloženia spoločnosti (Marois a kol., 2020).

Faktory akademickej migrácie sa delia sa na individuálne, inštitucionálne a politicko-systémové:

- Individuálne faktory: Vedecký pracovník hľadá lepšie podmienky na prácu, vyšší plat, možnosť publikovania, účasť na prestížnych projektoch a sebarealizáciu. Tieto faktory zohrávajú kľúčovú úlohu najmä v prípadoch, keď domáca krajina neposkytuje adekvátnu vedeckú infraštruktúru.
- Inštitucionálne faktory: Grantové schémy, štipendiá podporujú mobilitu. Prestíž univerzít a možnosť spolupráce s renomovanými kolegami sú ďalšie dôležité aspekty (Franzoni et al., 2012).
- Politické a systémové faktory: Autoritatívne zmeny, obmedzovanie akademickej slobody, cenzúra alebo zhoršenie podmienok financovania vedú k odchodu vedcov. Príkladom je migrácia akademikov z Ruska, Maďarska či Turecka.

Podľa výskumu Inštitútu pre verejné otázky sa rozlišujú nasledovné skupiny push a pull faktorov:

Rôzne skupiny faktorov ekonomickej povahy (push faktorov):

- Ak štát zlyháva v oblasti právneho štátu, ak vykazuje deficity demokracie, ak sú štátne a verejné inštitúcie nefunkčné, prípadne ich konanie je založené na podozreniach z korupcie a klientelizmus, ak štát nedostatočne podporuje malých a stredných podnikateľov, prípadne, ak existuje nízka úroveň vzdelávacieho systému, či zdravotnej starostlivosti);
- Ak štátu zaostáva v oblasti sociálno-kultúrnych (provinčnosť, radikalizácia, rast politického extrémizmu, xenofóbne prejavy, kriminalita a or-

ganizovaný zločin, zanedbávanie problémov životného prostredia, neo-
chota menšín integrovať sa a naopak, diskriminácia už usadených men-
šín – autochtónnych aj alochtónnych);

- Štát môže mať sociálno-ekonomické problémy, akými sú napríklad nízka životná úroveň a nedostatok voľných pracovných miest. Práve tieto ekonomické ukazovatele patria k dôležitým faktorom vytlačania. Do tejto skupiny patrí aj štrukturálna nezamestnanosť, málo príležitostí zamestnať sa vo svojom odbore.
- Ak štát nemá kvalitný systém vzdelávania (patria sem najmä zlé podmienky pre vedcov a výskumníkov, rovnako nízka úroveň školstva, resp. vzdelávacieho systému).

Ide len o pomerne jednoduchý výpočet, faktorov vytlačania je viacero, patria sem aj už vyššie uvedené otázky bezpečnosti, ako primárny faktor, ktorý spôsobuje migráciu predovšetkým ľudí hľadajúcich v iných krajinách ochranu, resp. azyl.

Na druhej strane stoja pull faktory, predovšetkým ekonomickej povahy: usporiadanie spoločnosti, funkčný štát (dobré fungujúci trh a inštitúcie, dobrý stav demokracie, politická kultúra, nízka miera korupcie a klientelizmu, kultúra tolerancie, princíp otvorenia sa svetu (Velšic, 2021)

Ako uvádza Teichler (2015), migrácia je zrkadlom globálneho politického diania. Možno povedať, že akademická migrácia je citlivá na politický vývoj. Môže byť reakciou na autoritárske tendencie, na nástup neliberálnych režimov, legislatívnych zmien, kedy dochádza k emigrácii vedcov. Ďalším dôvodom sú vojenské konflikty. Napríklad invázia na Ukrajinu v roku 2022 vyvolala migráciu tisícov vedcov do krajín EÚ, čo poukázalo na potrebu flexibilných schém podpory akademických utečencov.

Fenomén akademickej migrácie

Odliv mozgov (brain drain) je typickým znakom viacerých otvorených ekonomík. Talentovaní, vzdelaní ľudia sú pre krajinu veľkým potenciálom, vďaka ktorému sa môže hospodárstvo aj spoločnosť rozvíjať. Hansen (2004) upozorňuje na to, že k odlivu mozgov dochádza pri nerovnováhe systému, teda keď je príchod (príliv) kvalifikovaných pracovníkov značne menší, než ich odchod (odliv). Výrazy príliv a odliv však môžu byť politicky nekorektné, keďže ide o metaforu vody, ktorá spravidla odkazuje na niečo negatívne.

Vavrečková a kol. (2008) definuje odliv mozgov ako mobilitu ľudského kapitálu, vysokokvalifikovaných osôb, expertov. Za „mozog“ je považovaná osoba s ukončeným vysokoškolským vzdelaním minimálne prvého stup-

ňa. Podľa autorov sa migrácia vzdelaných ľudí odlišuje od migrácie ľudí bez alebo len s veľmi nízkym stupňom vzdelania. Vedci migrujú väčšinou do veľkých miest so sídlom renomovaných inštitúcií, ktoré im umožňujú získať u nich pracovné miesto zodpovedajúce ich dosiahnutej úrovni vzdelania. Takýto migranti sú ochotní sa za kvalitnou ponukou práce aj opakovane sťahovať a ich hlavným motivačným faktorom nie sú vždy len financie.

Najdôležitejšími dôvodmi pre odchod talentov, expertov a mladých tvorivých ľudí v odboroch zdravotníctvo, IT a vzdelávanie do zahraničia za prácou, ktoré uviedli respondenti v prieskume realizovanom v roku 2019, boli podľa Brzicu a kol. (2020):

- Lepšie podmienky pre prácu v zahraničí – 47,9 %,
- Zvýšenie znalostí – 47,4 %,
- Zmysluplne zameraná práca – 38,0 %,
- Výrazne vyšší príjem – 34,1 %,
- Nedostatok príležitostí pre pracovné zameranie – 28,6 %,
- Cíteľné zvýšenie kvality života v mieste pôsobenia – 26,2 %.

Odlivu mozgov napomáha lokalizácia intelektuálne náročnejších pracovných príležitostí, ktoré sú napríklad aj na Slovensku koncentrované vo väčších mestách, predovšetkým v hlavnom meste. Uvedený fakt tak prispieva k zvýšeniu vnútroštátnej migrácie. Jej negatívnym dôsledkom je stagnácia rozvoja odľahlejších regiónov a prehĺbovanie rozdielov medzi jednotlivými regiónmi.

Podľa Chrančokovej a kol. (2020) začína akademická migrácia už v období počas štúdia. Štúdium v zahraničí je dnes pre mladých ľudí zo Slovenska atraktívnym a oveľa ľahšie prístupnejším ako kedysi. Spomedzi 36 krajín OECD má Slovensko druhý až tretí najvyšší podiel študentov študujúcich v zahraničí, prevažne v Českej republike, ktorá je u slovenských študentov veľmi obľúbenou destináciou.

Opačná situácia (prílev mozgov) nastáva, ak je zaznamenaných viac prichádzajúcich vysokokvalifikovaných jedincov než opúšťajúcich. Vavrečkova a kol. (2008) taktiež uvádza, že za prílev mozgov môže byť považovaná aj situácia, kedy nezávisle od počtu emigrantov do danej krajiny intenzívne prichádza vysoký počet vzdelaných imigrantov. Známy je taktiež pojem výmena mozgov (brain exchange). Nejaká krajina teda talenty získava, iná však stráca.

Autori taktiež opisujú tzv. obeh mozgov (brain circulation). Týmto výrazom vnímajú opakovaný pohyb, založený na výmene vysokokvalifikovanej pracovnej sily medzi dvomi alebo viacerými štátmi.

Plytvanie mozgami (brain waste) je charakterizované ako nevyužitie intelektuálnych kapacít emigrantov. Často sa stáva, že odborne kvalifikovaní, vzdelaní emigranti nenájdu v novej krajine uplatnenie vo vyštudovanom odbore a pracujú na nižších pracovných pozíciách, ktoré nezodpovedajú ich dosiahnutej úrovni vzdelania.

Dôsledky akademickej migrácie.

Migrácia akademikov má komplexné dôsledky pre:

- vysielajúce krajiny - Dochádza k oslabeniu vedecko-výskumného potenciálu. Strata špičkových vedcov negatívne ovplyvňuje kvalitu vysokého školstva aj inovácií a oslabuje ďalší rozvoj a napredovanie spoločnosti. Zároveň však vzniká tzv. “brain circulation”, teda vedci v zahraničí budujú spolupráce a prenášajú poznanie do domoviny.
- prijímajúce krajiny – z migrácie profitujú najviac. Získavajú kvalitnú pracovnú silu, diverzifikujú vedecký diskurz a posilňujú svoje postavenie v medzinárodnom rebríčku univerzít. Ovládanie jazykov zohráva významnú úlohu aj v integrácii zahraničných akademikov do výskumných tímov a do výučby.
- samotných vedcov - Migrácia často prináša kariérne zisky, ale aj výzvy spojené s kultúrnou adaptáciou a jazykovou bariérou. Jazyková nepripravenosť môže znižovať šance na úspech a prispievať k pocitom izolácie. V mnohých prípadoch je zložitý návrat do domovskej krajiny, kde sa výskumné podmienky nemenili.

Význam ovládania cudzích jazykov v akademickej migrácii

Jedným z určujúcich faktorov úspešnej akademickej migrácie a následnej integrácie je znalosť cudzích jazykov (Heckmann, 2015; Čiefová, 2020). Paté (2020) upozorňuje na nevyhnutnosť rozvíjania cudzojazyčných komunikačných zručností v kontexte globalizácie. Rovnako aj Ondrušová (2020) hovorí o dôležitosti využitia jazyka v súčasnej multilingválnej Európe. Vedecký diskurz prebieha prevažne v angličtine, ktorá je dominantným jazykom vedeckých publikácií, konferencií a výskumných projektov. Ovládanie angličtiny je preto nevyhnutnou podmienkou pre zapojenie sa do globálnej vedeckej komunity.

Podľa údajov Európskej komisie (Eurostat, 2023), viac než 93 percent európskych doktorandov a mladých výskumníkov deklaruje znalosť anglického jazyka na komunikačnej úrovni. V prípade Slovenska je tento

podiel nižší – približne 78 percent, pričom schopnosť aktívne publikovať v angličtine má len okolo 45 percent doktorandov.

V porovnaní s tým v Nemecku deklaruje znalosť angličtiny až 96 percent mladých výskumníkov, pričom angličtina je často používaná aj ako interný pracovný jazyk na univerzitách a výskumných inštitúciách. Vysoká jazyková vybavenosť uľahčuje integráciu zahraničných výskumníkov do nemeckého výskumného prostredia.

Okrem angličtiny je dôležité ovládať aj jazyk cieľovej krajiny, čo prispieva k lepšej integrácii do akademického a spoločenského prostredia. Jazyková kompetencia ovplyvňuje aj možnosti získania grantov, efektívnu výučbu, spoluprácu so študentmi a orientáciu v byrokratickom systéme. Jazyková bariéra môže naopak predstavovať jednu z hlavných prekážok migrácie, najmä u mladších vedcov a doktorandov z krajín s nižšou mierou internacionalizácie vzdelávania.

Na aspekt výučby cudzích jazykov formou prepojenia procesu učenia sa cudzích jazykov v učebni s každodenným a profesionálnym svetom poukazuje aj Šukolová (2020). Autorka hovorí o rôznych možnostiach rozvíjania jazykovej kompetencie, pričom okrem iného zdôrazňuje aj potrebu aktívneho používania informačných a komunikačných technológií vo výučbe cudzích jazykov.

Ovládanie cudzích jazykov prináša so sebou podľa Kucharovej (2023) kognitívne výhody, preto je podpora viacjazyčnosti dôležitou úlohou vzdelávacích inštitúcií. Autorka súčasne uvádza, že vyučovanie v cudzom jazyku výrazne zlepšuje úroveň jazykovej komunikačnej kompetencie v danom cudzom jazyku.

V rámci Slovenskej republiky sa v rokoch 2020–2023 rozšírili jazykové kurzy pre výskumníkov najmä v súvislosti s projektmi Horizont Európa, čo naznačuje snahu inštitúcií zlepšiť jazykovú pripravenosť zamestnancov na mobilitu.

Záver

Príspevok si kládol za cieľ poukázať na akademickú migráciu ako na komplexný fenomén, ktorý ovplyvňujú osobné, inštitucionálne, jazykové i politické faktory. Migrácia vedcov podporuje brain circulation, teda cirkuláciu poznatkov medzi krajinami, čo vedie k rýchlejšiemu rozvoju vedy a inovácií. Kľúčové je vytvárať politiky, ktoré budú podporovať cirkuláciu poznania, nie jeho stratu. Rovnako dôležité je monitorovanie dopadov politických zmien na slobodu a mobilitu vedy, ako aj investície do jazykového

vzdelávania mladých vedcov ako jedného z predpokladov ich úspešného medzinárodného pôsobenia.

Akademická migrácia predstavuje nielen formu individuálnej mobility, ale aj významný sociálny a kultúrny fenomén. Tento typ migrácie odhaľuje prepojenia medzi vedomosťou globálnou nerovnosťou, pretože bohaté štáty budú napredovať rýchlejšie. Akademická migrácia je totiž spravidla jednosmerná – z chudobných štátov odchádzajú elity do bohatších štátov, pre ktoré je tento typ migrácie vítaný. Prichádzajú spravidla mladí a vysoko kvalifikovaní ľudia s kvalitným vzdelaním, spravidla bez problémov uspieť na trhu prác hostiteľskej krajiny.

Integrácia na trhu práce, ale aj celkovo do autochtónnej spoločnosti prebieha zvyčajne bez väčších problémov, pretože akademici sú dobre jazykovo vybavení. Aj v tomto prípade sa ukazuje, že ovládanie cudzích jazykov je kľúčovým predpokladom integrácie, vedeckej spolupráce a uznania v novom akademickom prostredí. Jazyk tu neplní len komunikačnú, ale aj symbolickú funkciu, je nástrojom legitimizácie odborného postavenia a prístupu k vedeckým zdrojom. Otázne zostáva, ako sa k tomuto fenoménu postaví politická elita, pretože pravidelný odchod nielen akademikov, ale aj študentov a absolventov vysokých škôl môže mať veľmi negatívne dopady na krajinu pôvodu.

Literatúra

- Ackers, L. (2005). Moving people and knowledge: Scientific mobility in the European Union. *International Migration*, 43(5), 99–131. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2005.00343.x>
- Brzica, D., Kačírková, M., Ostrihoň, F., & Vokoun, J. (2020). *Atraktivita územia a mobilita talentov: Veľké mestá priťahujú talenty*. Ekonomický ústav SAV.
- Čiefová, M. (2020). Intercultural Education as a Tool for Migrants' Integration. *Ekonomické rozhlady*, 49(2), 142–161.
- Dulebová, I., & Duleba, M. (2021). Reinterpretation of precedent names of German literature in Russian media discourse. In *Funkcional'naja grammatika: teorija i praktika* (1st ed., pp. 406–412). Publishing House of Chuvash State University.
- Eurostat. (2023). Population on 1 January by age group, sex and country of birth. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_POP3CTB-custom_5958588/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=3876784e-fd97-4fe3-a740-2bd2154233cd (Accessed October 28, 2025).

- Franzoni, C., Scellato, G., & Stephan, P. (2012). Foreign-born scientists: Mobility patterns for 16 countries. *Nature Biotechnology*, 30(12): 1250–1253. <https://doi.org/10.1038/nbt.2449>
- Hansen, W. (ed.) (2004). *The Brain-Drain – Emigration Flows for Qualified Scientists*. UNU-MERIT.
- Heckmann, F. (2015). *Integration von Migranten, Einwanderung und neue Nationenbildung*. Springer VS.
- Chrancoková, M., Weibl, G., & Dokupilová, D. (2020). The brain drain of people from Slovakia. *51st International Scientific Conference on Economic and Social Development – Rabat* (pp. 26–27). <https://funglass.eu/ssc2021/wp-content/uploads/2021/08/The-Brain-drain-of-people-from-Slovakia.pdf> (Accessed October 28, 2025).
- Kucharová, J. (2023). Beitrag des deutschsprachigen Fachunterrichts zur Entwicklung von Mehrsprachigkeit der Lernenden. In T. Ondrušová (Ed.), *Mehrsprachigkeit aus verschiedenen Perspektiven* (pp. 18–28). Vysoká škola evropských a regionálních studií.
- Lee, E. S. (1972). Eine Theorie der Wanderung. In G. Széll (Ed.), *Regionale Mobilität* (pp. 115–129). Nymphenburger Verlagsanstalt.
- Letavajová, S., Chlebcová Hečková, A., Krno, S., & Bošelová, M. (2020). *Novodobé migrácie vo verejnej, mediálnej a politickej diskusii*. FF UKF.
- Lidák, J., & Štefančík, R. (2022). *Úvod do migračných štúdií: Politologické kontexty*. UCP.
- Marois, G., Bélanger, A., & Lutz, W. (2020). Population aging, migration, and productivity in Europe. *PNAS*, 117(14), 7690–7695. <https://doi.org/10.1073/pnas.1918988117>
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration. A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466. <https://doi.org/10.2307/2938462>
- MV – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. (2021). *Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025*. <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky> (Accessed October 28, 2025).
- NIEMANN, A., & ZAUN, N. (2023). Introduction: EU external migration policy and EU migration governance: introduction. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(12), 2965–2985. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2023.2193710>
- Ondrušová, T. (2020). Rahmen für den Fremdsprachenunterricht im multilingualen Europa. In J. Kucharová (Ed.), *DaF-Unterricht aus unterschiedlichen Perspektiven* (pp. 9–23). Verlag Dr. Kovač.

- Paté, M. (2020). Interkultureller Ansatz im DaF-Unterricht. In J. Kucharová (Ed.), *DaF-Unterricht aus unterschiedlichen Perspektiven* (pp. 53–113). Verlag Dr. Kovač.
- Rudan, I. (2006). Health effects of human population isolation and admixture. *Croatian medical journal*, 47(4), 526–531.
- Štefančík, R., & Kiner, A. (2021). ‘Sorry, I Don’t Want Them Here.’ Migration in Slovak Political Discourse. *Professional Discourse & Communication*, 3(2), 10–20. <https://doi.org/10.24833/2687-0126-2021-3-2-10-20>
- Šukolová, L. (2020). Deutsch als Fremdsprache vor dem Hintergrund der Sprachsituation in der Europäischen Union und in der Slowakei. In J. Kucharová (Ed.), *DaF-Unterricht aus unterschiedlichen Perspektiven* (pp. 25–39). Verlag Dr. Kovač.
- Teichler, U. (2015). Academic mobility and migration: What we know and what we do not know. *European Review*, 23(S1), 6–37. <https://doi.org/10.1017/S1062798714000787>
- Vašečka, M. (2009). *Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike*. IOM.
- Vavrečková, J., Baštýř, I., Michalička, L., Drbohlav, D., & Musil, J. (2008). *Riziko možného odlivu kvalifikovaných odborníků z České republiky do zahraničí*. VÚPSV.
- Velšic, M. (2021). *Únik mozgov. Migračný potenciál mladých na Slovensku*. Inštitút pre verejné otázky.

Kontakt:

Mgr. Ingrid Kunovská, PhD.

Katedra nemeckého jazyka
a interkultúrnej komunikácie
Fakulta aplikovaných jazykov
Ekonomická univerzita v Bratislave

Department of German Language
and Intercultural Communication
Faculty of Applied Languages
Bratislava University of Economics
and Business

Email Address: ingrid.kunovska@euba.sk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5077-1183>